

ИАЦ "Марица" - 95 година подршке произвођачима и прерађивачима паприке

Автор(и): доц. д-р Величка Тодорова, ИЗК "Марица", ССА

Дата: 02.04.2025 Брой: 4/2025

Rezime

Paprika je tradicionalna i ekonomski značajna povrtarska kultura za Bugarsku. Različite vrste paprike gajene su na našim prostorima vekovima. Kroz bogatu raznolikost stvorenu u našoj zemlji i inostranstvu, i kroz primenjene metode gajenja, bugarski baštovani dali su poseban i priznat doprinos širenju i obogaćivanju paprike u brojnim evropskim i drugim zemljama širom sveta.

Institut za povrtarstvo „Marica“ (VCRI „Marica“) je naslednik i nastavljač njihovog rada i ove godine slavi 95. godišnjicu od osnivanja. Tokom tog perioda, dao je ogroman doprinos razvoju ove kulture primenom naučnih

pristupa i metoda za rešavanje brojnih srodnih problema.

Njegova uloga u prikupljanju, proučavanju i očuvanju vrednih genetskih resursa paprike je neosporna, kao i doprinos popularizaciji kulture kroz stvorene i uvedene sorte kako u Bugarskoj tako i u inostranstvu. VCRI „Marica“ razvija i nudi proizvođačima visokorodne i kvalitetne sorte različitih pravaca upotrebe ploda, od kojih su neke otporne na značajne virusne i gljivične bolesti.

Osnivanje i razvoj

Institut za povrtarstvo „Marica“ osnovan je 1.04.1930. godine naredbom Ministarstva poljoprivrede kao Državna poljoprivredna stanica u Plovdivu na zemljištu koje je država kupila od tadašnjeg privatnog gazdinstva Milja S. Baltova, površine 3634 da. Na početku su se istraživački radovi odvijali na unapređenju povrtarskih kultura, pirinča, krmnog bilja i bilja za vlakna, kao i na pitanjima navodnjavanja. Godine 1941. ogledna stanica je prerasla u institut i, budući da se nalazi u dolini reke Marice i da su njeni klimatski i zemljišni uslovi karakteristični za čitav region, dobila je ime „Marica“.

Od 1956. godine Institut „Marica“ usmerava svoje glavne aktivnosti na pitanja vezana za povrtarske kulture i pirinač, a od 1973. godine obavlja naučna, primenjena istraživanja i servisne aktivnosti samo u oblasti oplemenjivanja povrtarskih kultura i krompira i tehnologija za njihovo gajenje.

Početak je povezan sa nastajućim bumom u proizvodnji povrća – domaće i izvozno tržište, kao i tek nastala industrija konzerviranja, postavili su nove zahteve za kvalitetom povrća. U tom smislu, sprovedene su ekspedicije za prikupljanje i proučavanje različitih lokalnih formi paprike.

Postepeno i održivo, produbljivana su genetska i oplemenjivačka istraživanja na paprici, uključujući studije o primeni metode heterozisa, muškoj sterilnosti, itd. Proširene su studije o pojedinim tehnološkim elementima u proizvodnji paprike. Ispitivan je uticaj različitih tipova sistema za navodnjavanje, sastava zemljišta, uloga plodoreda i drugi. Paralelno, testirane su i uvodile mašine koje mehanizuju setvu, presađivanje, berbu i druge procese. Identifikovane su bolesti i štetočine paprike i proučavane su odgovarajuće mere suzbijanja.

Praktični rezultati oplemenjivačkih aktivnosti na paprici u VCRI „Marica“

U početnoj fazi nakon osnivanja, odabran je, stabilizovan i širen u zemlji i inostranstvu niz populacionih sorti (Bjal Kalinkov, Balgarski ratund, Šumenski ratund, Kalinkov zelen, Sivrija, Gorogled, Džuljunska šipka, Bjala šipka, itd.). Akademik Pavel Popov razvio je klasifikaciju paprike koja se i danas koristi u Bugarskoj i susednim zemljama. Kasnije je stvoren značajan broj sorti, od kojih su mnoge dugi niz godina bile glavne u proizvodnji paprike. Neke od njih se i dalje traže i gaje, kao što su Kurtovska kapija 1619, Sivrija 600, Gorogled 6, Džuljunska šipka 1021, itd. [2].

Kao rezultat ciljanih istraživanja i primene složenijih oplemenjivačkih metoda, kao što su međusortna i međuvrsna hibridizacija i korišćenje efekta heterozisa, stvorene su visokorodne i kvalitetne sorte različitih pravaca proizvodnje i potrošnje – Hebar, Kapija 1300, Kapija UV (Vertus), Buketen 50, Marica, Strijama, itd., a kasnije i sorte Kurtovska kapija 1, VCRI Rubin, Kalojan, F1 hibridi Jasen i Milkana, i Ivajlovska kapija. Ova potonja stvorena je zajedno sa Poljoprivrednom oglednom stanicom u Pazardžiku (OCPZ, Pazardžik).

Najnovije sorte VCRI „Marica“ – Ruevit, Baltovska kapija i Dan-Dan, i kandidat sorta Zlatina stvorene su zajedno sa Centrom za biljnu sistemsku biologiju i biotehnologiju (CPSBB) kao rezultat sprovođenja međunarodnog projekta PlantaSYST.

VCRI „Marica“ danas

Proučavaju se tehnološki elementi i razvijaju kompletne tehnologije, u skladu sa inovacijama – malčevi, sadilice, automatizovani sistemi za đubrenje i navodnjavanje, itd. Traže se racionalna sredstva, pristupi i rešenja za integralnu kontrolu štetočina i plodnosti zemljišta u uslovima proizvodnje u zaštićenom prostoru i na otvorenom polju.

Na sertifikovanom organskom polju u VCRI „Marica“ testira se reakcija sorti paprike i proučavaju sistemi kombinovanog gajenja paprike sa začinskim i drugim povrtarskim kulturama [3].

Procenjuje se reakcija sorti paprike na abiotičke faktore – visoku temperaturu i sušu [4]. Identifikuju se izvori otpornosti na abiotički i biotički stres [4], [5], [6], i u toku su studije usmerene na dobijanje kvalitetnog proizvoda bogatog vitaminima, mineralima, pigmentima, itd. [7], [8].

Proučava se niz novih i značajnih bolesti i štetočina paprike i traže se tradicionalne i alternativne metode za njihovo suzbijanje [9], [10]. U tom smislu, najnovije sorte paprike oplemenjene u VCRI „Marica“ poseduju otpornost na verticilijumsko uvenuće ili na infekciju tobamovirusima – virusom mozaika duvana i virusom blagog pegavosti paprike [11].

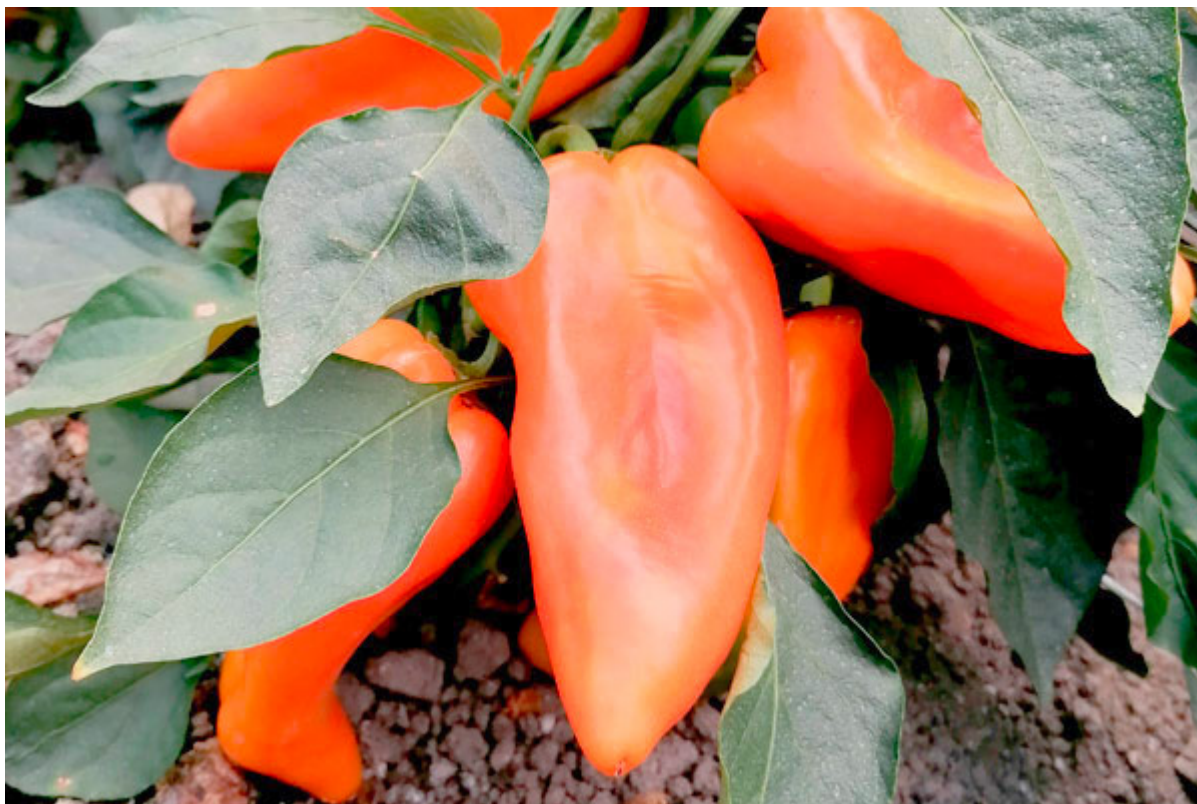
Ruevit – Neodređena sorta paprike tipa rog, pogodna za gajenje u zaštićenom prostoru i na otvorenom polju. Plodovi su viseći, jednovrhasti, zeleni/crveni, ljuti, dužine 16-18 cm, širine oko 2-2,5 cm, sa debljinom perikarpa od 2-2,5 mm i prosečnom masom ploda od 25-30 g. Namenjeni su za svežu potrošnju i preradu (kisel krastavci, itd.). Sorta je visokorodna i otporna na verticilijumsko uvenuće (*Verticillium dahliae* Kleb.).

Baltovska kapija – Neodređena sorta paprike tipa kapija, pogodna za gajenje u zaštićenom prostoru i na otvorenom polju. Plodovi su viseći, jednovrhasti, zeleni/crveni, slatki, dužine 13-15 cm, širine 4-5 cm, sa debljinom perikarpa od oko 4 mm i prosečnom masom ploda od 75-85 g. Namenjeni su za svežu potrošnju i preradu (pečenje, ljuštenje, pire, ljutenica, itd.). Sorta je visokorodna (0,8 kg/biljci) i otporna na virus mozaika duvana (TMV).

Dan-Dan – Neodređena sorta iz grupe širokih paprika, pogodna za gajenje u zaštićenim objektima i za proizvodnju na otvorenom polju. Plodovi su viseći, slatki, dužine 10-12 cm, širine 7-8 cm, sa masom ploda od 100-120 g i debljinom perikarpa od 5-6 mm. U tehničkoj zrelosti plodovi su zelenkasto-beli do voskasto beli, a u botaničkoj zrelosti – crveni. Proizvod je namenjen za svežu potrošnju i preradu (punjenje, itd.). Sorta Dan-Dan je visokorodna (1,10 kg/biljci) i otporna na virus blagog pegavosti paprike (PMMoV).

Zlatina – Nova visokorodna kandidat sorta paprike tipa kapija, pogodna za gajenje na otvorenom polju i u zaštićenom prostoru. Plodovi su viseći i veoma ujednačeni sve do vrha biljke. U tehničkoj zrelosti su zeleni do tamno zeleni, a u botaničkoj zrelosti – narandžasti. Dugački su od 12 do 14 cm, sa širinom u osnovi od 5,5-6,5 cm, debljinom perikarpa od 4-5 mm i prosečnom masom ploda od 100-120 g. Plodovi su slatki, sa veoma dobrim senzorskim osobinama kako sveži tako i prerađeni. Imaju povećan sadržaj vitamina C i beta-karotena i, nakon pečenja, imaju izvrsno ljuštenje i veoma dobru organoleptičku ocenu.

Istraživački projekti sa PAPRIKOM kao predmetom proučavanja

